

Голові
разової спеціалізованої вченої ради,
доктору політичних наук, професору,
декану факультету суспільних наук і
міжнародних відносин
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
Кривошеїну Віталію Володимировичу

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора політичних наук, професора, в.о. завідувача кафедри
політології, соціології та публічного управління Дніпровського
національного університету імені Олеся Гончара**

Ставченка Сергія Вікторовича

**на дисертаційне дослідження Матухно Генріха Робертовича
«Інституційні чинники публічної політичної участі молоді в сучасній
Україні», подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 Політологія
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки**

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Матухно Генріха Робертовича присвячене актуальній та суспільно значущій темі – дослідженню інституційних чинників, що впливають на публічну політичну участь молоді в умовах реалій сучасної України. Актуальність роботи не викликає сумнівів, адже у сучасному демократичному суспільстві участь молоді у політичних процесах є важливою умовою для належного функціонування демократичної політичної системи суспільства. Більше того, в умовах сучасної незалежної України молодіжна політика та політичні інститути, що впливають на публічну політичну участь молоді, зіштовхуються з цілим комплексом викликів та проблем, які одночасно супроводжуються процесом трансформації вітчизняної молодіжної політики. За таких умов вагомої актуальності набуває питання необхідності

виявлення та дослідження чинників, які впливають на існуючі проблеми, як з метою діагностики причин недостатньої функціональності політичних інститутів, що впливають на публічну політичну участь молоді, так і подальшого вдосконалення їх функціонування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. У роботі логічно окреслено мету, визначено чіткі завдання, які реалізуються системно і послідовно. Структура дослідження відповідає встановленим вимогам і демонструє високий рівень підготовки здобувача. Теоретична база дисертації ґрунтується на широкому колі джерел, у тому числі зарубіжних, що дозволяє здійснити глибокий аналіз теми. Так, автор проявив високу обізнаність щодо сучасних українських та закордонних наукових праць із проблематики політичної участі молоді. Дисертантом було опрацьовано сучасну нормативно-правову базу та оцінено особливості її імплементації. Усі джерела використано відповідно до вимог щодо академічної доброчесності (наявні коректні посилання та бібліографічні описи). Джерела та література, використані у роботі, відбивають сучасний стан дослідження даної проблематики. Заслуговує на увагу, що в дисертаційному дослідженні широко представлено джерельну базу, актуальну станом на 2024 рік. Важливо також підкреслити, що автор використав більш ніж сорок англomовних наукових джерел, що свідчить про глибоке опрацювання матеріалу та високий рівень наукової обізнаності здобувача у тематиці дослідження. Як наслідок, автору вдалось не тільки охарактеризувати сучасний стан політичної участі молоді, а й виявити інституційні передумови, що сприяють або, навпаки, ускладнюють її активізацію. Дисертант зосереджує увагу на широкому спектрі інституцій, які сприяють забезпеченню публічної політичної участі вітчизняної молоді – від органів публічної влади до інститутів громадянського суспільства.

Структура роботи є логічною та відповідає поставленій меті та завданням. Текст дисертації містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додаток.

У першому розділі розкрито стан дослідження феномену політичної участі у рамках сучасної політичної науки, здійснено операціоналізацію основних понять, а також окреслено методологічні засади дослідження інституційних чинників публічної політичної участі молоді в сучасній Україні. Звертає на себе увагу слідування автором принципу методологічного плюралізму: у роботі спостерігається поєднання значного масиву загальнологічних та спеціальних методів наукового пізнання, які сприяють реалізації запланованих дослідницьких кроків. Значною перевагою розділу є орієнтованість на розв'язання складних дискусійних питань, – зокрема, автор пропонує критерії до розмежування між феноменом публічної та непублічної політичної участі, етапізацію процесу соціалізації молоді, а також обґрунтовує особливості взаємозв'язку між публічною політичною участю та політичними інститутами. Так, автор зазначає, що непублічні форми політичної участі здебільшого знаходяться поза рамок загальновизнаних правил і процедур. Це означає, що дані форми, як правило, не мають офіційної регламентованості, що передбачає їх суттєву відмінність за критерієм приналежності до нормативних умов [с. 44]. Слушним є твердження й про політичну соціалізацію молоді – це автор стверджує про наявність своєрідного двостороннього зв'язку, де, з одного боку, соціальні інститути впливають на політичну соціалізацію молоді, а з іншого, є об'єктами впливу зовнішніх чинників, які формують ставлення та поведінку до вже існуючих політичних інститутів [с. 61].

Другий розділ розкриває основні особливості функціонування політичних інститутів щодо забезпечення публічної політичної участі вітчизняної молоді. Зокрема, автором розроблено та запропоновано власний підхід до етапізації процесу інституціоналізації вітчизняної молодіжної політики та охарактеризовано особливості кожного з етапів у контексті їх впливу на публічну політичну участь молоді. Не менш важливим кроком стало й здійснення ретельного аналізу впливу та способів функціонування державних та недержавних інституцій щодо їх спроможності сприяти

забезпеченню публічної політичної участі молодих громадян. При цьому важливо, що автор не обмежується лише констатацією фактів, а прагне до осмислення механізмів залучення молоді до політичної діяльності в умовах трансформації українського суспільства. Робота свідчить про глибоке розуміння логіки функціонування політичних інститутів в Україні та чинників їх впливу на публічну політичну участь вітчизняної молоді.

Логічним завершенням дослідження стало реалізація дослідницьких кроків, яким присвячений третій розділ дисертаційної роботи, сфокусований на застосування переважно емпіричних методів наукового пізнання. Так, на основі поєднання методу експертного оцінювання (методу Дельфі) та проведення фокус-групового інтерв'ю, автору вдалось здійснити ранжирування чинників функціонування політичних інститутів за рівнем їх впливу на публічну політичну участь вітчизняної молоді. Не менш важливим результатом дослідження стала також розробка підходів до класифікації досліджуваних чинників, які охоплюють сім критеріїв: зовнішні/внутрішні чинники; формальні/неформальні, види впливу на публічну політичну участь молоді (прямий/непрямий вплив), матеріальна та нематеріальна вираженість, функціональність/контекстуальність, а також рівень стабільності інституційних чинників публічної політичної участі молоді. Слід зазначити, що впорядкування досліджуваних чинників за розробленими критеріями дозволило здійснити детальний аналіз і порівняння їх характеристик, об'єднуючи різні чинники за спільними кластерними групами. Наступним кроком дослідження стало виокремлення спектру проблем, які суттєво впливають на функціональність політичних інститутів у контексті їх сприяння публічній політичній участі молодих громадян, а також здійснення їх систематизації за інституційними чинниками публічної політичної участі вітчизняної молоді. Логічним підсумком дослідження стало формування комплексу пропозицій і рекомендацій, направлених як на вирішення визначених проблем, так і на підвищення спроможності політичних

інститутів, представлених у структурі молодіжної політики, сприяти публічній політичній участі вітчизняної молоді.

Практичне значення отриманих результатів. Дисертаційна робота відображає сучасні тенденції розвитку політичного процесу в сфері молодіжної політики та пропонує всебічний підхід до аналізу комплексу чинників, які впливають на рівень публічної політичної участі вітчизняної молоді. Автору вдалося не лише виявити та аргументовано описати ключові проблеми, які ускладнюють залучення молоді до політичного життя, а й здійснити їх систематизацію за інституційними чинниками, що дозволило сформулювати обґрунтовані пропозиції і рекомендації щодо їх подолання. Крім цього, згідно даним, заявлених у дослідженні, частина розроблених пропозицій вже перебуває на стадії практичної реалізації, що надає дослідженню прикладного характеру та засвідчує його практичну значущість.

Окремої уваги заслуговують авторські ініціативи, спрямовані на розширення державної підтримки програм молодіжних стажувань на базі органів державної влади, а також залучення ресурсів міжнародних донорських організацій для посилення інституційного потенціалу структур, що працюють з молоддю. В умовах післявоєнного відновлення України ці пропозиції можуть стати важливим підґрунтям для ефективної імплементації молодіжної політики. Крім цього, отримані результати також можуть бути використані у розробці авторських навчальних курсів для здобувачів вищої освіти, що підвищує загальну цінність виконаної дисертаційної роботи.

Зауваження та дискусійні положення. Не заперечуючи високий рівень підготовки здобувача та високу якість роботи, варто виокремити певні зауваження та дискусійні положення:

1. Дисертація набула б додаткових переваг, якби автор здійснив порівняльний аналіз моделей молодіжної політики інших держав. Зокрема, автор наводить стандарти і підходи Ради Європи, обґрунтовуючи, що вони виступають основним орієнтиром сучасної вітчизняної молодіжної політики. Однак увага автора сконцентована на внутрішньоукраїнському контексті, в

той час як докладне висвітлення особливостей застосування механізмів реалізації цих принципів і стандартів в європейських державах дозволило б порівняти досліджувану проблематику на прикладі реалій України та інших країн.

2. Окремі формулювання містять повторення в різних частинах дисертаційної роботи, наприклад, пояснення важливості політичної участі або її взаємозв'язку з інституційними чинниками. Це створює відчуття, ще автор намагається ще раз довести значення політичної участі молоді для політичної системи суспільства. Разом з тим, перший розділ дисертаційної роботи містить достатню аргументованість з цього питання, тому такі повторення можна було б уникнути.

3. У сучасному контексті цифровізація відіграє значну роль у залученні молоді до політичних процесів. Однак у роботі мінімальної уваги приділено ролі соціальних мереж, електронного урядування та цифрових платформ для активізації публічної політичної участі молоді. Водночас врахування цих аспектів могло б додатково посилити дисертаційне дослідження.

4. Робота сфокусована на вивченні публічної політичної участі молоді з позиції дослідження особливостей впливу чинників функціонування політичних інститутів на публічну політичну участь молоді. Однак додатковою перевагою роботи могла б стати деталізація зворотнього – зокрема, здійснення більш детального аналізу впливу публічної політичної участі молоді на функціональність політичних інститутів.

Утім, вищевикладені позиції носять рекомендаційний характер і не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення наукової новизни дисертаційної роботи було оприлюднено у фахових публікаціях України категорії Б та апробовано на конференціях як в Україні, так і за кордоном. Зміст публікацій відбиває основні етапи проведеного дослідження та основні проміжні результати. У тексті дисертації містяться посилання на публікації автора.

Висновок. Дисертація Матухно Генріха Робертовича на тему «Інституційні чинники публічної політичної участі молоді в сучасній Україні» являє собою фахове наукове дослідження, проведене самостійно і оформлене відповідно до вимог. Представлений рукопис відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара, введенного у дію наказом Ректора Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 11 грудня 2024 року №400, а його автор – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

РЕЦЕНЗЕНТ

доктор політичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри політології,
соціології та публічного управління
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

СЕРГІЙ СТАВЧЕНКО

УЧЕНИЙ СЕКРЕТАР

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ТЕТЯНА ХОДАНЕН